

Johannes Nissen:

Dåbens teologi og praksis – et nytestamentligt perspektiv

Indledning

Bestyrelsen besluttede tidligere på året at sætte dåbens teologi og praksis på dagsordenen. Denne beslutning er især begrundet i to forhold. For det første opstod der i januar en livlig diskussion om dåbens teologi og praksis. Det skyldes især en kronik af Lars Sandbeck i *Kristeligt Dagblad*, ”Der er behov for en anden dåbsteologi” (KD 9.1. 2019). For det andet har der været nedsat tre fagudvalg omkring det liturgiske arbejde i folkekirken. Det foreløbige resultat af udvalgenes arbejde blev fremlagt den 29. maj på kirkedagene i Herning. De findes både i pixi-udgaver og i nogle længere rapporter. Rapporten om dåb og nadver bærer titlen ”Dåb og nadver. Om sakramenterne i Den danske Folkekirke”. Det er en ret omfattende sag (ca 115 sider), som kan findes på folkekirkens hjemmeside (www.folkekirken.dk). Afsnittet om dåben findes på s. 17-71.

Jeg vil i mit indlæg behandle emnet ud fra et nytestamentligt perspektiv. Dåben spiller en vigtig rolle i nytestamentlig teologi. Men i dag vil det føre for vidt at komme ind på alle aspekter. Hovedvægten vil blive lagt på de nytestamentlige aspekter af den aktuelle diskussion. Nogle af de mere historiske spørgsmål må jeg lade ligge. Sagt på en anden måde: Mit fokus vil især være på de hermeneutiske spørgsmål.

I det følgende vil jeg derfor inddrage overvejelser fra udvalgets dåbsrapport. Desuden vil jeg referere nogle af indlæggene i *Kristeligt Dagblad*. Dertil kommer et temanummer, som Kirkefondet udsendte i marts med titlen ”Dåb i dag” (*Kirken i dag* nr.1, marts 2019). Her er emnet især det, man kan kalde den ”udskudte dåb” – dvs. den dåb, der finder sted senere i livet: forud for konfirmationen, ved drop-in-dåb, voksendåb mv. Endelig vil jeg inddrage stof fra et par bøger samt enkelte pointer fra min undervisning i nytestamentlig teologi på universitet.

Fagudvalgets nævner i sin rapport, at den forståelse af dåben, som diskuteres i dag, kan sammenfattes i 4 problemfelter (s. 18).

1. Dåben som nødvendig til frelse
2. Arvesynd som baggrund for dåben
3. Spørgsmålet om, hvad det betyder, at man, som det autoriserede dåbsritual siger, bliver ”Guds barn” i dåben.
4. Forholdet mellem dåb og tro, herunder barne- /voksendåb og dåbens sammenhæng med det efterfølgende liv.

Dåben i Ny Testamente og dåben i dag

Der er nogle vigtige forskelle mellem dåben i nytestamentlig tid og dåben i dag. Det hænger sammen med, at man ikke bare kan tale om en samlet dåbsteologi i Ny Testamente; der er faktisk tale om forskellige dåbsforståelser i de enkelte skrifter. Og det indebærer, at vi ikke kan nøjes med at ”oversætte” de nytestamentlige udsagn til i dag.

Jeg vil nævne to vigtige forskelle. Den ene forskel er markeret ved stikordene *overgangsritual* og *indvielsesritual*. Denne forskel er også nævnt i fagudvalgets rapport om dåb og nadver:

”I folkekirken praktiseres dåben i dag overvejende som et overgangsritual. Men i Det Nye Testamente derimod er dåben forstået som et indvielsesritual: Dåben er en transformerende handling, der fører den døbte fra en tilstand eller status til en anden, mens dåben samtidig forstås som en indvielse til en afgrænset gruppe, der ikke omfatter alle” (s. 21)

Rapporten bemærker også, at ingen af NTs forfattere forestiller sig, at alle mennesker skal blive kristne. Der er tale om en lille afgrænset gruppe af kristne, der gennem troen på og bekendelsen til Jesus som Kristus er adskilt fra den store mængde i samfundet. (s. 21).

Inden for religionsforskningen skelnes ofte mellem *transformerende* ritualer og *opretholdende* ritualer. De transformerende ritualer fører fra én tilstand, én status, til en anden, og de kan derfor også kaldes *overgangsritualer*. Dåben er et transformerende ritual, og den udføres kun én gang. De opretholdende ritualer gentages flere gange i livet. De er nødvendige, fordi den nye, opnåede tilstand har brug for at blive næret og styrket livet igennem (s. 22). Nadveren er et oplagt eksempel på et opretholdende ritual.

Det daværende Institut for Ny Testamente ved Aarhus Universitet udgav i 1982 bogen *Dåben i Ny Testamente* (med Sigfred Pedersen som redaktør). Selvom bogen har mange år på bagen, er den stadig læseværdig. Hovedparten af artiklerne handler om de forskellige dåbsteologier i de forskellige nytestamentlige skrifter: Men der er også enkelte tværgående artikler. F.eks. har jeg selv skrevet artiklen ”Den urkristne dåb som kirke-sociologisk faktor” (s. 202-229). I den artikel forsøger jeg at vise, hvad der sker, når et menneske forlader en bestemt social struktur (en ”verden”) og træder over i en anden social struktur (en anden ”verden”). Denne overgang kaldes som regel en omvendelse, og ofte er omvendelsen ledsaget af en bestemt rituel handling, nemlig dåben. En ting er selve omvendelsen, noget andet er at ”forblive omvendt”. Hvordan opretholdes den nye virkelighed? (s. 202-203).

Som man måske kan fornemme, svarer det netop til de to nævnte begreber overgangsritualer og opretholdende ritualer. I min artikel er der særligt fokus på Gal 3,28 (”Her er der ikke forskel på jøde, græker, træl og fri, mand og kvinde, thi alle er I én i Kristus Jesus”; 1948-overs.). Det er en af de ældste dåbstraditioner (jf. v. 27; se også 1 Kor 12,13 og Kol 3,10-11).

Man kan sige, at der er to typer af transformerende ritualer. Den ene type er de overgangsritualer, som vi kender i dag fra de fire kirkelige handlinger: dåb, konfirmation, bryllup og begravelse. Den anden type er indvielsesritualer, der som regel gælder en afgrænset gruppe. I folkekirken er f.eks. præstevielsen i den forstand et eksempel på en indvielsesrite (nævnt i dåbsrapporten, 22). Men – som vi skal se – kan ordet bruges om de første kristnes dåbsforståelse.

Den anden forskel mellem NT og i dag er markeret med stikordene: *voksendåb* – *barnedåb*. Det står hævet over enhver tvivl, at dåben i nytestamentlig tid hovedsagelig blev praktiseret som voksendåb. Derimod er det omdiskuteret, om der også findes eksempler på barnedåb. De forskere, der mener, at

den ældste kirke praktiserede barnedåb, henviser især til Apostlenes Gerninger, som flere gange taler om, at en person lader sig døbe med ”hele sit hus” (eks. ApG 16,15 og ApG 16,23). Det kunne tages som argument for, at børn i kristne familier er blevet døbt. Men der kan også fremføres argumenter for det modsatte (1 Kor 7,12-16).

I 1. Kor 7,12-16 hedder det om børnene af et blandet ægteskab ”ellers ville jo jeres børn være urene, men nu er de hellige” (v. 14). Den bemærkning er ikke entydig, men den viser i alt fald, at Paulus mener, at børnene hører med til menigheden. Imidlertid viser den ikke, om de hører med, fordi de er døbt eller fordi de trods manglende dåb alligevel regnes for kristne – i kraft af deres forældre. Det sidste er mest sandsynligt, da Paulus’ argumentation derved får større vægt (J. Nissen, *Første Korinterbrev fortolket*, København 1990, 96).

Bliver man Guds barn i dåben?

I Den augsburgske Bekendelse tales der om, at dåben er nødvendig til frelse, og at arvesynden medfører evig død for dem, der ikke genfødes ved dåben og Helligånden. Debatten handler især om udsagnet i den indledende bøn i ritualet, hvor der bedes om, at Gud i dåben ”gør os til dine børn”. Ifølge provst Thomas Reinholt Rasmussen bliver mennesket Guds barn i dåben, og hvis man benægter det, så har man både den lutherske bekendelse, dåbsritualet og Skriften imod sig (se Thomas Reinholt Rasmussen, ”Dåben er afgørende betydning”, kronik i *Kristeligt Dagblad*, 21.1.2019).

Reinholt Rasmussen hævder, at en hastig gennemlæsning af NT ikke efterlader nogen tvivl: Guds barn bliver man ved dåben af vand og ånd. Her knyttes mennesket til Guds universelle gerning i Kristus. Som belæg henvises til den tætte sammenknytning af genfødsel og opstandelse (Joh 3,5-7; Rom 6,4 og 1 Pet 1,3,23).

Men Eberhard Harsbmeier – tidligere rektor ved Teologisk Pædagogisk Center – sætter spørgsmålstegn ved ideen om, at man bliver Guds barn i dåben. Han har undersøgt sagen i en stor og grundig artikel, der har fået overskriften: ”Udøbte pines ikke i Helvede. Den danske oversættelse er tvivlsom” (artikel i *Kristeligt Dagblad*, 26.1. 2019). Ideen om, at man ”bliver Guds børn” ved dåben er ikke en del af bekendelsesgrundlaget. Formuleringen findes ikke i Den Augsburgske Bekendelse – her er tale om dåbens genfødsel (det gamle menneske dør, det nye bliver til) og syndernes forladelse. Der står heller ikke noget om det i Luthers katekismus eller dåbsritualerne. Harbsmeier påpeger, at udtrykket først dukker op i ritualet fra 1912, og at det er professor Peder Madsen, der har bragt det ind i ritualet – først som et ritualforslag på et bispemøde i 1910 (jf. Thodbergs gennemgang).

Reinholt henviser også til Bibelen. Men heller ikke i Bibelen findes den sætning, at man bliver Guds barn ved dåben. Der står en del i Bibelen om at være født af Gud og have ret til at kaldes Guds barn. Men det knyttes ikke sammen med dåben. Harbsmeier gør gældende, at vi risikerer at ende i en slags dåbsfetichisme, hvis vi forstår frelsen som noget eksklusiv, der kun er værdifuldt i tanken om, at andre ikke har del deri. Det er et farisæisk dåbssyn, hvis man vander sig i tanken om at have sit på det tørre, medens andre pines i fortabelse.

For en ordens skyld skal det dog siges, at de formuleringer bruger Thomas Reinholt Rasmussen ikke. Til spørgsmålet, om dåben er nødvendig til frelse, svarer han: Det er den i den forstand, at Kristus er nødvendig til frelse, og Kristus er i dåben. Men hvad så med alle dem, der ikke har hørt

om dåben og ikke er blevet døbt? Der må siges, at dåben er vores mulighed og ikke Guds begrænsning.

Formuleringen ligger på linje med *Dåben kort fortalt* (udg. af Fyns Stift, maj 2019), som er pixiudgaven af dåbsrapporten. Her hedder det bl.a. ”Dåben er ... et positivt tilsagn om frelse til den, der bliver døbt, ikke et udsagn om de udøbtes skæbne. Man kan sige det på den måde: Dåbens nødvendighed er menneskets mulighed – ikke Guds begrænsning” (s. 10).

Dåbsteologi som pagtsteologi

Dåbsritualets ord om, at Gud i dåben ”gør os til sine børn” kan altså høres, som om børn, der er udøbte, ikke er Guds børn. Hans Raun Iversen skrev i januar kronikken ”Pagtsteologien er nøglen til dåbsteologien” (trykt i *Kristeligt Dagblad* 24.1. 2019). Heri understreger han, at han ikke kender nogen præst, som vil sige til forældrene til et barn, der er død uden at være døbt, at det barn ikke var Guds barn og dermed dømt til fortabelse. Derfor bruger mange præster den formulering, at Gud i dåben ”modtager os som sine børn”. Den praksis er han indforstået, men samtidig er der brug for, at der siges noget mere om forholdet mellem Gud og mennesket i dåben.

Hans Raun Iversen gør opmærksom på, at kristendommen i Ny Testamente forstås som en pagtsreligion. Jøderne har deres pagtstegn, nemlig omskærelsen. De kristne har dåben som Guds pagtsslutning med mennesker. I den forbindelse henvises til Jesu egen dåb. Jesus døbes ved, at Gud lader himlen åbne sig over ham, og Helligånden daler ned over ham. Det lød over Jesus, ligesom det lyder ved enhver dåb: ”Denne er min datter/søn, den elskede”.

Når det gælder Jesu dåb, vil jeg gerne selv komme med følgende iagttagelse. Markusevangeliet gengiver dåbsscenen med følgende formulering (Mark 1,9-11). ”Du er min elskede søn, i dig har jeg fundet velbehag” (1,11). I NT-forskningen er der to forskellige tolkninger af dette udsagn. En del forskere argumenterer for, at Markus har forstået dåben som en adoption: I dåben *bliver* Jesus Guds søn. Derimod mener andre – efter min mening med rette – at dåben skal forstås som en *bekræftelse* på, at Jesus *er* Guds søn. Han er med andre ord Guds søn allerede inden dåben. Denne tolkning støttes af overskriften over hele Markusevangeliet i Mark 1,1: ”Begyndelsen på evangeliet om Jesus Kristus”.

Jesu dåb er begrundelsen for den kristne dåb, og samtidig er der en parallel mellem Jesu dåb og den kristne dåb. Vi kan derfor sige det samme om den kristne dåb som om Jesu dåb: Det er ikke sådan, at vi i dåben *bliver* Guds børn. Vi er *allerede* Guds børn på forhånd, og denne status bliver bekræftet i dåben.

Tilbage til Hans Raun Iversen: Gud rækker os sin hånd i dåben, men det er ikke en ekspeditionssag. Som en slags parallel kan der henvises til Jesu helbredelser. Selvom det er klart nok, at den syge ønsker hjælp fra Jesus, spørger Jesus den lamme ved Betesda: ”Vil du være rask?” (Joh 5,6). Her inviterer Jesus den syge til at være med i det, der skal ske med ham. På samme måde med dåben.

Dåben er en indvielse eller ordination til tjeneste for Gud og mennesker i kraft af Helligåndens gave. Den er endda mere end det. Den er en fuldmagtserklæring, en kompetenceudrustning. Ved ordinationen bliver præsten udrustet til en særlig præstetjeneste. På samme måde ved dåben: Der er brug for, at alle døbt i hverdagen bruger dåbens udrustning til det almindelige præstearbejde ved at tjene mennesker i Guds sted overalt, hvor mennesker mødes.

Det er endvidere vigtigt at få sagt, at trosbekendelsen, som den lyder ved dåben, er en gave og ikke en eksamen. Alt for mange mennesker er tilbageholdende over for dåben, fordi de ikke kan forstå eller stå inde for det ene eller det andet led i trosbekendelsen. Men trosbekendelsen ved dåben er ikke en overhøring, hvor gudmoderen eller dåbskandidaten skal præstere en korrekt tro. Trosbekendelsen er ligesom salmesangen og resten af gudstjenesten en invitation ind i en ny tilværelsesforståelse.

En række andre teologer har i lighed med Raun Iversen gjort op med den forestilling, at dåben skulle være en slags eksamen. Det gælder f.eks. Anders Klostergård Petersen, der i maj skrev kronikken; ”Hele eksamensaspektet i dåben skal væk” (*Kristeligt Dagblad* 15.5. 2019).

Dåben som indvielse til tjeneste

Sidste år udgav Teologisk Forum i Baptistkirken en lille bog om dåben (*Perspektiver på den kristne dåb*, juni 2018). Den samme kreds af baptistteologer (Johannes Aakjær Steenbuch, Bent Hylleberg, Bodil Møller og Christian Bylund) har også bidraget til den aktuelle dåbsdebat. I midten af januar skrev de en kronik med titlen: ”Dåben er ikke en præstation, men indvielse til tjeneste” (*Kristeligt Dagblad* 15.1. 2019).

I kronikken inddrages ikke mindst de nytestamentlige perspektiver. Forfatterne understreger, at der må findes en vej mellem to yderpoler i den standende debat: Den ene taler om at blive Guds børn i dåben. Den anden taler om, at det egentlig ingen forskel gør, da vi er skabt som Guds børn. Mellemvejen findes, hvor korset og opstandelsen er horisonten for vores dåbssyn.

De fire teologer bemærker, at der ikke er nogen entydig abstrakt teori om dåben i NT. Men der er alligevel nogle beskrivelser, som vi kan bygge dåbsteologien på. Her nævnes først forbilledet, som er Jesu egen dåb, der ”opfylder al retfærdighed” (jf. Matt 3,13-17). Det gør den ved at foregribe alt, der hører til Guds rige – en genoprettelse af det brudte forhold mellem Gud og mennesker og menneske imellem.

Kernen i evangeliet er budskabet om Gudsriget, der kalder os til omvendelse, bogstaveligt til at ”tænke nyt”. Ny Testamente fremstiller Johannes Døberens dåb som omvendelsesdåb. Også den kristne dåb kan forstås på den måde. Men der er en væsentlig forskel. Mens Johannes Døberen nemlig pegede fremad mod Gudsriget, der endnu ikke var der, peger den kristne dåb på det Gudsrige, der med Jesus er ”midt iblandt os”. Som omvendelsesdåb er dåben en del af vores fortløbende nyorientering i retning af Gudsriget. – Efter min mening har disse baptistteologer fat i en vigtig pointe, nemlig at dåben skal ses i sammenhæng med Jesu forkyndelse af Gudsriget.

De fire teologer gør med rette opmærksom på, at begrebet ”dåb” i NT samtidig henviser dels til Jesu lidelse og død, dels til Helligånden pinsedag. Selv taler Jesus om det bæger, han skal drikke og om den dåb, han skal døbes med (jf. Mark 10,38). Jesu egen lidelse og død er således det egentlige mål med den tjeneste, der begyndte med dåben i Jordanfloden.

I kronikken gøres der også en del ud af Paulus’ forståelse af dåben. Vigtig er således Paulus tanker (i Rom 6) om, at vi begravnes symbolsk i dåben, idet vores gamle ”jeg” allerede er dødt med Jesus på korset. Dåben udtrykker, at menneskets gamle ”jeg” nu lægges i graven med Jesus, men også at

et nyt "jeg" er en realitet i kraft af hans opstandelse. "Fordi vi er døde og opstået med ham, er vi nye mennesker, som kan tage del i Åndens gerninger og tjene gudsriget, dets fred og retfærdighed" Til sidst hedder det.

"Så for at vende tilbage til Sandbeck og den udfordring, han skitserer, kunne man i dåbssamtalen sige: Dåben skaber ikke nogen ny virkelighed, men vidner om den virkelighed, der allerede findes for os i Jesus Kristus. Dåben er ikke et tilvalg af Gud, men vores svar på, at Gud har valgt os. Dåben er ikke en præstation, men tværtimod, at vi bekender, at vi ikke kan præstere. Dåben er at indrømme for os selv, Gud og mennesker, at vi har brug for ham – og at han vil tage os i tjeneste for sit rige".

Guds forspring. Om børnene og Guds rige

Den svenske teolog Bent Franzén, der også er baptist, var i årene 1972-1992 leder af Bethelseminariet i Stockholm. Han er bl.a. forfatter til en interessant bog, som er oversat til dansk: *Guds forspring. Om barnet og Guds Rige* (Føltveds forlag 1994). Bogen udkom i 1994. I den argumenterer Franzén overbevisende for, at vores afgørende udsagn om børnene ikke kan være, at de fødes som syndere, men at Gud har et forspring i deres liv, og at de hører til Guds befriede folk. Ligesom så mange andre påpeger forfatteren, at begrebet "arvesynd" ikke forekommer noget sted i NT (s. 78).

Franzen gør bl.a. opmærksom på, at selv om metodisterne er en barnedøbende kirke, afviger de fra de øvrige barnedøbende kirker. Metodisterne – plejer man at sige - døber ikke børn, fordi de skal blive Guds børn, men fordi de allerede er det (s. 80). Franzén henviser også til en bog udgivet af frikirketeologer i 1963 (*Gemensam grund*). Heri heder det bl.a.

"Det frikirkelige syn på børnene er stort set ensartet. Ifølge dette står børnene ganske vist ligesom den øvrige menneskehed under syndens og dødens herredømme. Men de har endnu ingen personlig skyld. Guds rige tilhører børnene, og de behøver derfor ikke døbes for at befries for arvesynden" (s. 31).

Børnene kommer Jesus nærmere end nogen anden gruppe af mennesker, inklusiv disciplene, og det er ingen tilfældighed, men skal ses om en forudsigelse af, at deres gudsforhold skulle være helt specielt. Fremfor alt fremgår det af barnevelsignelsesteksten, altså Mark 10,13-16 (s. 89).

Ifølge Franzén ville vores opfattelse af børnene have set meget anderledes ud, hvis den kristne kirke gennem århundreder havde viet flg. spørgsmål større interesse: Hvad betyder det, at Guds skabelse går videre i stadig nye generationer af børn? Men i stedet for har vi udtænkt dybsindige tanker om, hvordan børn hang sammen med ondskaben (s. 91). Franzén understreger, at Gud både er Skaber og Frelser. "Gud er kilden til alt liv. Djævelen kan aldrig være først i noget, som har med liv at gøre, eftersom han ikke kan skabe. Djævelen kan ikke skabe børn; han kan ikke skabe børn, han kan bare stjæle andres. Ingen har avlet og født børn på djævelens foranledning. Det sker udelukkende på Guds foranledning" (s. 92).

Et sted i sin bog henviser Franzén til en kendt nytestamentlig forsker, George Beasley-Murray, som inddeler Guds værk i tre "solidariteter". Den første solidaritet er *skabelsens solidaritet*. Den kommer til udtryk ved, at Gud opretholder et levende forhold til alt eksisterende. Den anden solidaritet kommer til udtryk ved, at Guds søn bliver menneske og dermed gør sit solidarisk med

hele menneskeheden. Vi kan kalde det *inkarnationens solidaritet*. Her hører børnene teologisk set hjemme. Endelig er der en tredje måde, hvorpå Gud er forbundet med mennesket. Denne tredje solidaritet er *Åndens solidaritet*. Den kommer til udtryk gennem menigheden som Kristi legeme (s. 97-98).

Sammenfattende kan vi sige: At Guds rige tilhører børnene og deres lige, og at Gud har et forspring foran alle andre magter og kræfter i barnets liv, betyder ikke, at barnet kan undvære syndernes forladelse. Også det omvendte menneske behøver jo for al fremtid syndernes forladelse. Det at være fri for synden er ikke det samme som at være syndfri. Men det vil sige for al fremtid at leve i syndernes forladelse og med den som våben kæmpe mod det onde (s. 146-147).

I samme retning som Franzén går en nyere svensk doktorafhandling af Anna Karin Hammar. Den hedder *Skapelsens mysterium. Skapelsens sakrament* (2009; her gengivet efter dåbsrapporten, s. 29-30). Hammar gør op med den traditionelle forståelse af dåben som sakramente, fordi den sætter skel mellem døbte og udøbte. Hun giver en skabelsesteologisk tydning af dåben, som bl.a. inddrager østkirkelige dåbsteologier; de bygger ikke mindst på Joh 3 og forstår dåb som fødsel med vand og ånd – modsat den vestlige tradition, der knytter dåben til syndsforladelse og fællesskab i Kristi død og opstandelse (Rom 6). I Vestkirken udformedes en paulinsk inspireret dåbsteologi, som blev tolket ud fra arvesyndslæren i stedet for en trinitarisk teologi. Pointen er for Hammar, at frelsen er for så vidt givet med skabelsen, men bekræftes i dåben. Alle – både døbte og udøbte – står ud fra en skabelsesteologisk tydning under Guds kærlighed og nærvær.

Dåbsrapporten henviser også til en anden nyere afhandling, nemlig den tyske teolog Günter Thomas' bog *Was geschieht in der Taufe?* (2011). Han er ligesom Hammar kritisk over for den klassiske arvesyndslære i forbindelse med dåben. Thomas understreger dåbens fremadrettede dimension: Dåben er et kald ind i et liv, der bevidner Guds riges komme. Dåben tilspiller mennesket en ny livssituation, nye handlemuligheder. I dåben er mennesket sat i Kristi tjeneste og åbnes for livet og skaberværket (Dåbsrapporten, s. 30).

Tekstlæsninger ved dåben

Det er værd at overveje, hvilke nytestamentlige tekstlæsninger der er mest relevante i forhold til dåben. Som nævnt i den faglige rapport er baggrunden for disse overvejelser ikke mindst et stigende antal konfirmand- og voksendåb i Danmark. Her kan det såkaldte "børneevangelium" (Mark 10,13-16) forekomme malplaceret. Desuden er der i forbindelse med konvertittdåb fremsat ønske om at kunne inddrage andre tekstlæsninger, f.eks. Rom 6. (s. 59).

Dåbsrapporten gør opmærksom på, at der siden reformationen har været en ubrudt tradition med at bruge Mark 10, mens Matt 28 kom til i 1912-ritualet. I vore nabolande (Norge, Sverige og Finland) har man indført nye dåbsritualer med mulighed for forskellige tekstlæsninger. Mark 10 er dog et fast led, men kan ved voksendåb i Norge erstattes af en anden tekst – Tit 3,4-5 (frelses ved det bad der genføder og fornyer ved Helligånden), Joh 3,1-5 (Nikodemus); og Mk 10 kan både læses ved dåb af unge og voksne. I Finland læses Mark 10 altid som sidste læsning efter en eller flere andre, som er efter frit valg (s. 59).

De forskellige læsninger har fokus på forskellige aspekter af det, der sker i dåben. Dåbsrapporten nævner ikke mindre end 7 punkter (s. 59). Fælles for ritualerne i nabolandene er, at dåben ses som

skelsættende handling, og narrativt fungerer udvalgte bibelske tekster som spejl for den døbttes nye virkelighed.

I det hele taget kan man diskutere tekstlæsningers rolle i de kirkelige handlinger. Med kirkelige handlinger menes som tidligere nævnt dåb, konfirmation, bryllup og begravelse. Det er interessant at se, at der er forskellig praksis i forbindelse med de kirkelige handlinger

Som eksempel kan nævnes begravelsen, hvor der er tale om en minimaludgave med hensyn til obligatorisk tekstinddragelse. Det eneste påkrævede er jordpåkastelsesordene og velsignelsen. Alt andet – altså salmer, bønner og tekstlæsninger - er op til præsten (naturligvis ud fra en samtale med de pårørende). Ved brylluppet er det anderledes. Her er der bestemte tekster, som skal læses.

I det nuværende dåbsritual indgår to teksters, som skal læses, nemlig Mark 10,13-16 og Matt 28,18-20, der også kaldes dåbsbefalingen. Der er ikke i Ny Testamente en direkte indstiftelsehandling, sådan som det er tilfældet med nadveren. Så det giver i udgangspunktet en frihed. Dog kan man sige, at Matt 28,18-20 er en slags dåbsbefaling.

I pixi-udgaven *Dåben kort fortalt* (2019) hedder det i afsnittet om dåben som sakramente og frelseshandling: "Et sakramente er begrundet i Jesu Kristi egne ord, som er bevidnet i Bibelen. Det er dermed Gud selv, der har sagt, at vi skal bruge det. Derfor læser man ved enhver dåb ordene fra Matthæusevangeliet, kap. 28, vers 19: "Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet i døber dem i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn". Dåben er ikke menneskeværk, men indstiftet af Gud" (s. 5).

Man har ofte drøftet, om Matt 28,18-20 skal forstås som en dåbsbefaling eller en missionsbefaling. Men ud fra den græske grundtekst er det mest rimeligt at opfatte teksten som en *discipelbefaling*. I grundteksten er der tale om en og samme begivenhed. Hovedverbet er "gøre til disciple". Det er her vægten ligger. "At gå hen", "at døbe" og "at lære" er ledsagende udsagn. Således forstået er Matt 28 både en missionsbefaling og en dåbsbefaling, men det er først og fremmest en discipelbefaling (jf. J. Nissen, *Ordet tog bolig iblandt os. Modeller for mission i Ny Testamente*, 1996, 19-21).

Den anden tekst, Mark 10,13-16, handler slet ikke om dåb. Men det er samtidig tankevækkende, at tekstens liturgiske brug har påvirket den autoriserede oversættelse fra 1992. Det hedder som bekendt: "Lad de små børn komme til mig, det må I ikke hindre dem i, for Guds rige er *deres*" (Mark 10,14). 1948-oversættelsen er mere præcis. Her lyder oversættelsen: "thi Guds rige hører *sådanne* til". Eller man kan følge Seidelinerne, som oversætter "Gudsriget er for *dem og deres lige*".

Selv om Mark 10,13-16 ikke handler om dåb, er det alligevel en central tekst, da den understreger Guds løfte, Guds nådestilsagn - eller som Franzén kalder det: Gud forspring. Det drejer sig ikke om, at vi mennesker skal præstere noget. Dåben er ikke en præstation, men en indvielse til tjeneste.

Undertiden kaldes det såkaldte "børneevangelium" i Mark 10 også for tillidsevangeliet, fordi det understreger barnets tillidsfulde tagen imod. Teksten pointerer Guds riges karakter af gave, der skænkes ubetinget. Når Jesus siger, at den, der ikke modtager Gudsriget ligesom et lille barn, kommer ikke ind i det, understreger det en forståelse af troen som noget, der ikke er bundet op på den døbttes viden, overbevisning eller en bestemt graf af tilslutning, men derimod beror på den tillidsfulde modtagelse af troens gave" (*Dåben kort fortalt*, s. 13).

Afsluttende bemærkninger

Til sidst skal kort nævnes nogle få andre punkter, der – hvis tiden tillader det – kan uddybes:

- *Forholdet mellem dåb og dåbsoplæring*, jf. også dåbsrapporten s. 18, punkt 4 (nævnt tidligere). Dåbsundervisning - og det beslægtede udtryk dåbsoplæring - er nok det mest anvendte udtryk for kirkens religionspædagogiske opgave. Blandt de relevante NT-tekster kan nævnes fortællingen om den etiopiske hofmand, ApG 8,26-40. Se hertil bl.a. Nissen, *Medvandring. Indføring i teologisk religionspædagogik* (2014), 83.
- *Forholdet mellem dåb og Helligånd* – især relevant med henblik på dåbsforståelsen i de ”gamle” kirker og pinsekirkerne. Det er bemærkelsesværdigt, at forholdet mellem dåb og Helligånd beskrives forskelligt i forskellige beretninger i Apostlenes Gerninger. Kap. 2 forstås bedst således, at man i dåben får Ånden som gave (jf. 2,38). I kap. 8 bliver Helligånden skænket *efter* dåben, men i kap. 10 (10,1-11,18) er det omvendt: Helligåndens gave kommer *før* dåben. Inden for pinsekirkerne fremhæves ofte ”åndsdåben” på bekostning af ”vanddåben”, men det er ikke muligt ud fra ApG. at opstille nogen regel. For Lukas er det afgørende en understregning af Åndens suverænit.
- Ritualforståelsen, herunder Jesu holdning til riter. Bemærk, at dåben ikke er en speciel kristen rite. Den findes i mange religioner, også i førkristen tid. Det vigtige er imidlertid, at Jesus ikke tager afstand fra dåben og andre symboler og ritualer i folket. Han gjorde sig tværtimod til ét med dem, men samtidig gav han dem en ny tolkning: ”Han lod sig implicere. Men han gjorde det ikke som én, der blot overtager et ritual og falder til ro med det. Ved at gå ind i religionernes verden sondrede han mellem tro og overtro. Hans dåb blev en kritik af dem, der lader sig nøje med en rituel afvaskning. Hans påskemåltid blev en kritik af dem, der hengiver et lam i stedet for sig selv” (H. Martensen, *Dåb og kristenliv*, København 1980, 257).